

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 10 marca 2020 r.

BADK.DPK.133.20.2019 MKo

P10-09/20	Data wpływu petycji 30 grudnia 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 6 marca 2019 r.

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

TEMAT

**UCHYLENIE PRZEPISÓW
O ELEKTRONICZNYM POSTĘPOWANIU UPOMINAWCZYM
POŚWIADCZANIE DOKUMENTÓW
PEŁNOMOCNIK JAKO ŚWIADEK W POSTĘPOWANIU CYWILNYM**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Renata Sutor.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, w zakresie:

- uchylecia art. 505²⁸-505³⁹ o elektronicznym postępowaniu upominawczym,
- zmiany art. 129 § 2 dla umożliwienia poświadczania dokumentów za zgodność z oryginałem przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub radcę Prokuraturii Generalnej, który nie występuje jako pełnomocnik strony postępowania,
- wprowadzenia bezwzględnego zakazu przesłuchiwania pełnomocników stron postępowania w charakterze świadka.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Petycja zawiera trzy postulaty zmiany Kodeksu postępowania cywilnego poprzez:

1) chylenie w całości przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 505²⁸-505³⁹). W opinii autorki petycji, przepisy te w sposób oczywisty przedłużają postępowanie i należy je usunąć. W uzasadnieniu podniosła ona, że w razie prawidłowego wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego na podstawie przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym, nakaz zapłaty traci moc w całości, a sąd przekazuje sprawę do sądu właściwości ogólnej. Powoduje to nie potrzebne przedłużenie postępowania, którego można uniknąć.

2) zmianę art. 129 § 2 w zakresie umożliwienia poświadczania dokumentów za zgodność z oryginałem przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego oraz radcę Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, którzy nie występują w postępowaniu jako pełnomocnicy.

3) wprowadzenie do postępowania cywilnego bezwzględnego zakazu przesłuchiwania pełnomocników stron w charakterze świadka. Autorka petycji nie przedstawiła jednak argumentów, które uzasadniały by takie rozwiązanie.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 45 ust. 1 stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy, bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Konstytucja w art. 49 zapewnia wolność i ochronę komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanowione tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw (art. 31 ust. 3).

Zgodnie z art. 17 w ustawie można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytych wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.), dalej jako „k.p.c.”, reguluje zakres postulatów petycji.

ELEKTRONICZNE POSTĘPOWANIE UPOMINAWCZE:

Art. 505²⁸ k.p.c. stanowi, że do elektronicznego postępowania upominawczego stosuje się przepisy o postępowaniu upominawczym z odrębnościami wynikającymi ze specyfiki postępowania elektronicznego.

Zgodnie z art. 505²⁸ § 2 k.p.c., e-sąd wydaje nakazy zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego i doręczenie pozwanemu nakazu zapłaty ma nastąpić na terenie kraju.

Po otrzymaniu nakazu zapłaty, który został wydany w elektronicznym postępowaniu upominawczym zgodnie z art. 480² § 1 k.p.c., pozwany może w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu, zaspokoić roszczenie powoda w całości wraz kosztami, albo wnieść środek zaskarżenia w postaci sprzeciwu. Po złożeniu sprzeciwu, nakaz zapłaty utraci moc i nie będzie wywoływał skutków prawnych.

Po utracie mocy lub uchyleniu nakazu zapłaty albo w przypadku braku podstaw do jego wydania sąd rozpoznaje sprawę według przepisów ogólnych lub w postępowaniu odrębnym właściwym dla danej sprawy, chyba że przepis szczególny przewiduje inny skutek, w szczególności umorzenie postępowania (art. 480¹ § 2 k.p.c.).

Przepisy o elektronicznym postępowaniu upominawczym stanowią, że e-sąd w przypadku stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty jak i w przypadku wniesienia przez pozwanego sprzeciwu, umorzy postępowanie (art. 505³³ i art. 505³⁶ k.p.c.).

Kierując do e-sądu pisma na podstawie przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym, powód korzysta wyłącznie z systemu teleinformatycznego. Pozwany natomiast, może dokonać wyboru wnoszenia pism procesowych za pomocą systemu teleinformatycznego lub w formie tradycyjnej (pocztą). Należy jednak pamiętać o tym, że

decydując się na przesłanie pisma za pomocą systemu teleinformatycznego, dalsze pisma pozwany zobowiązany jest wnosić wyłącznie za pośrednictwem tego systemu (art. 505³¹).

POŚWIADCZANIE DOKUMENTÓW:

Pełnomocnik ma obowiązek przy pierwszej czynności procesowej dołączyć do akt pełnomocnictwo z podpisem mocodawcy lub uwierzytelniony odpis pełnomocnictwa wraz z odpisem dla strony przeciwnej. Adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy, a także radca Prokuraturii Generalnej RP mogą sami uwierzytelnić odpis udzielonego im pełnomocnictwa oraz odpisy innych dokumentów wykazujących ich umocowanie. Złożenie dokumentu wykazującego umocowanie lub jego uwierzytelnionego odpisu nie jest wymagane, jeżeli stwierdzenie przez sąd umocowania jest możliwe na podstawie wykazu lub innego rejestru, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną (art. 89 § 1 k.p.c.).

Zgodnie z art. 129 § 1 k.p.c. strona powołująca się w piśmie na dokument obowiązana jest na żądanie przeciwnika złożyć oryginał dokumentu w sądzie jeszcze przed rozprawą.

Zamiast oryginału dokumentu strona może złożyć odpis dokumentu, jeżeli jego zgodność z oryginałem została poświadczona przez notariusza albo przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii Generalnej RP (art. 129 § 2 k.p.c.).

PRAWO DO ODMOWY ZEZNAŃ:

Każdy obowiązany jest przedstawić na zarządzenie sądu w oznaczonym terminie i miejscu dokument znajdujący się w jego posiadaniu i stanowiący dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że dokument zawiera informacje niejawne (art. 248 § 1).

Dokumenty znajdujące się w posiadaniu adwokata lub radcy prawnego objęte są tajemnicą zawodową i na podstawie art. 248 § 2 k.p.c. istnieje możliwość uchylecia się od tego obowiązku.

Zgodnie z art. 259 k.p.c. świadkami nie mogą być:

- 1) osoby niezdolne do spostrzegania lub komunikowani swych spostrzeżeń;
- 2) wojskowi i urzędnicy niezwolnieni od zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne” oraz osoby związane do zachowania tajemnicy Prokuraturii Generalnej RP, jeżeli ich zeznanie miałyby być połączone z jej naruszeniem;

- 3) przedstawiciele ustawowi stron oraz osoby, które mogą być przesłuchane w charakterze strony jako organy osoby prawnej lub innej organizacji mającej zdolność sądową;

4) współuczestnicy jednolici.

Ponadto zgodnie z art. 261 § 1 k.p.c. nikt nie ma prawa odmówić zeznań w charakterze świadka, z wyjątkiem małżonków stron, ich wstępnych, zstępnych i rodzeństwa oraz powinowatych w tej samej linii lub stopniu, jak również osób pozostających ze stronami w stosunku przysposobienia. Prawo odmowy zeznań trwa po ustaniu małżeństwa lub rozwiązaniu stosunku przysposobienia. Jednakże odmowa zeznań nie jest dopuszczalna w sprawach o prawa stanu, z wyjątkiem spraw o rozwód.

Świadek może odmówić odpowiedzi na zadane mu pytanie, jeżeli zeznanie mogłoby narazić jego lub jego bliskich, wymienionych w paragrafie poprzedzającym, na odpowiedzialność karną, hańbę lub dotkliwą i bezpośrednią szkodę majątkową albo jeżeli zeznanie miałyby być połączone z pogwałceniem istotnej tajemnicy zawodowej. Duchowny może odmówić zeznań co do faktów powierzonych mu na spowiedzi (art. 261 § 2 k.p.c.).

Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2019 r. poz. 1513 ze zm.) w art. 6 ust. 1 stanowi, że adwokat ma obowiązek zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej.

Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być ograniczony w czasie, a adwokata nie można zwolnić od obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę (art. 6 ust. 1 i 2).

Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie dotyczy informacji:

1) udostępnianych na podstawie przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,

2) przekazywanych na podstawie przepisów rozdziału 11a działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa

– w zakresie określonym tymi przepisami.

Obwieszczenie Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 27 lutego 2018 r. (Adwok.2018.2.27) w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej) w § 8 stanowi, że adwokatowi nie wolno zgłaszać dowodu z zeznań świadka będącego adwokatem lub radcą prawnym w celu ujawnienia przez niego wiadomości uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu.

Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 75) podobnie jak ustawa Prawo o adwokaturze w art. 3 ust. 3 stanowi, że radca prawny ma obowiązek zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku

z udzieleniem pomocy prawnej. Ponadto obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie może być ograniczony w czasie, a radca prawny nie może być zwolniony z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę.

Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej nie dotyczy informacji:

1) udostępnianych na podstawie przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,

2) przekazywanych na podstawie przepisów rozdziału 11a działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa

– w zakresie określonym tymi przepisami.

Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (Dz. U z 2019 r. poz. 540 ze zm.) w art. 96 stanowi, iż to notariusz jest uprawniony do dokonywania takich czynności jak poświadczenia:

1) własnoręczności podpisu;

2) zgodność odpisu, wyciągu lub kopii z okazanym dokumentem;

3) daty okazania dokumentu;

4) pozostawania osoby przy życiu lub w określonym miejscu.

Notariusz stwierdza zgodność odpisu, wyciągu lub kopii z okazanym dokumentem (art. 98). Jeżeli okazany dokument zawiera cechy szczególne (dopiski, poprawki, uszkodzenia), notariusz stwierdza to w poświadczeniu.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469) ustawodawca dokonał zmian, które wprowadziły gruntowną przebudowę przepisów o elektronicznym postępowaniu upominawczym, ale także przebudowę całej procedury cywilnej.

Dotychczasowe przepisy o elektronicznym postępowaniu upominawczym stanowiły, iż w przypadku braku stwierdzenia podstaw do wydania nakazu zapłaty przez referendarza sądowego, sprawa trafiała do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania sądu rejonowego strony pozwanej. Taka sama sytuacja miała miejsce w przypadku wniesienia przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty.

Obecnie e-sąd zgodnie z wprowadzonymi zmianami dotyczącymi art. 505³³ k.p.c. umorzy postępowanie, kiedy nie znajdzie podstaw do wydania nakazu zapłaty, podobnie postąpi w przypadku, gdy pozwany złoży od wydanego nakazu zapłaty sprzeciw w myśl art. 505³⁶ k.p.c.

INFORMACJE DODATKOWE:

Sąd Najwyższy – Izba Cywilna w wyroku z 3 lutego 2016 r. w sprawie o sygn. akt V CSK 208/15 zajął stanowisko w sprawie uwierzytelniania dokumentów przez radcę prawnego jako pełnomocnika procesowego. Sąd Najwyższy w tezie wyroku wyjaśnił, że w stanie prawnym obowiązującym od 1 stycznia 2010 r. zawodowi pełnomocnicy, występując w charakterze pełnomocników procesowych, mogą potwierdzić za zgodność z oryginałem składane do akt dokumenty (art. 129 k.p.c.), uwierzytelnić odpis udzielonego im pełnomocnictwa oraz odpisy innych dokumentów wykazujących ich umocowanie (art. 89 § 3 k.p.c.). Mając na względzie argumenty natury systemowej i celowościowej oraz ogólne upoważnienie radców prawnych do sporządzania poświadczeń odpisów dokumentów za zgodność z okazanym oryginałem, w zakresie określonym odrębnymi przepisami przyjąć należy, iż radca prawny, który uzyskał pełnomocnictwo substytucyjne jest upoważniony do uwierzytelnienia pełnomocnictwa głównego, skoro jest ono „innym dokumentem wykazującym umocowanie” w rozumieniu art. 89 § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy ponadto stwierdził, że zawodowy pełnomocnik może uwierzytelnić składane do akt dokumenty - w tym wykazujące jego umocowanie - jedynie jeżeli został ustanowiony pełnomocnikiem, co wyklucza z kręgu podmiotów uprawnionych do dokonania uwierzytelnienia nienależycie umocowanego pełnomocnika.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 14 lutego 2014 r. w sprawie sygn. akt I ACa 1034/13 przyjęto, że okoliczność, iż pełnomocnik zeznawał w sprawie jako świadek, nie niweczy jego statusu jako mandatariusza strony powodowej, tym bardziej, że przepis art. 259 k.p.c. nie ustanawia zakazu przesłuchania pełnomocnika w charakterze świadka. Podobne stanowisko zajął również Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 18 kwietnia 1950 r. Co do zasady należy zatem przyjąć, że na płaszczyźnie cywilnego postępowania sądowego nie ma przeszkód, aby powołać jako świadka pełnomocnika (adwokata lub radcę prawnego) i bynajmniej nie stanowi to żadnego uchybienia procesowego, które może być poddane weryfikacji przez sąd drugiej instancji. Z punktu widzenia więc Kodeksu postępowania cywilnego świadkiem może być adwokat lub radca prawny i ustawodawca nie widzi tu poważniejszych przeciwwskazań.¹

Podsumowując, należałoby przyjąć stanowisko, że obecne rozwiązania ustawowe są niekompatybilne z tymi, które wynikają z przepisów korporacyjnych, przynajmniej jeżeli chodzi o płaszczyznę prawa procesowego cywilnego. Tajemnica zawodowa powinna być,

¹ E. Błaszczak, Problem tajemnicy zawodowej adwokata i radcy prawnego a dowód z zeznań świadka w procesie cywilnym, Palestra 7-8/2019.

co najmniej, objęta prawem odmowy zeznań, a nie jedynie odpowiedzi na pytanie. Prawo odmowy zeznań niewątpliwie zwiększałoby gwarancje dla poszanowania tajemnicy zawodowej. Regulacje takie znane są innym ustawodawstwom, np. prawu niemieckiemu, włoskiemu czy też francuskiemu.

Z drugiej znów strony, i to chyba byłoby najbardziej pożądane dla respektowania i poszanowania tajemnicy zawodowej, wskazane byłoby objęcie jej bezwzględnym zakazem dowodowym, na kształt rozwiązania przewidzianego dla mediatora (art. 259¹ k.p.c.). Skoro mediator nie może być świadkiem co do faktów, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią go z obowiązku zachowania tajemnicy mediacji, to tym bardziej analogiczne rozwiązanie powinno dotyczyć adwokatów i radców prawnych.

Błędem jest marginalizowanie tej kwestii przez ustawodawcę, ponieważ – jak pokazuje praktyka na przykładzie „kazu pruszkowskiego” – wokół tajemnicy powstaje dużo więcej wątpliwości i zastrzeżeń co do jej zakresu obowiązywania, ale i również co do tego, czy przypadkiem powoływanie się na nią nie jest wybiegiem procesowym (niekiedy nadużywanym). W przypadku zaś, gdyby istniała norma na podobieństwo art. 259¹ k.p.c. dedykowana osobom występującym jako pełnomocnicy w innych postępowaniach lub świadczącym doradztwo prawne, to taki zakaz dowodowy raz, że stanowiłby uchybienie procesowe, jeśli nie byłby przestrzegany; a dwa, że niewątpliwie przyczyniłby się do wzmocnienia ochrony tajemnicy zawodowej na płaszczyźnie cywilnego postępowania sądowego. W tym aspekcie także, co istotne, nie budziłby wątpliwości po stronie organów procesowych co do zakresu przedmiotowego tajemnicy zawodowej. Innym postulatem, który można by zgłosić przy okazji omawiania zagadnienia tajemnicy zawodowej jest ten, który ekskulpowałby odpowiedzialność adwokata (radcy prawnego) za naruszenie tajemnicy tylko i wyłącznie dla celów związanych z ochroną własnego interesu. Innymi słowy, jeżeli w grę wchodziłaby potrzeba zagwarantowania prawa do obrony (stronie pozwanej, którą jest adwokat lub radca prawny), to przedstawienie określonych okoliczności nie powinno być oceniane jako naruszenie tajemnicy zawodowej. W przeciwnym razie możliwość ochrony własnych interesów doznawałaby szczególnego ograniczenia, co też mogłoby prowadzić do absurdalnych sytuacji.²

OPRACOWAŁ

Maciej Kowalski

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

² *Ibidem.*